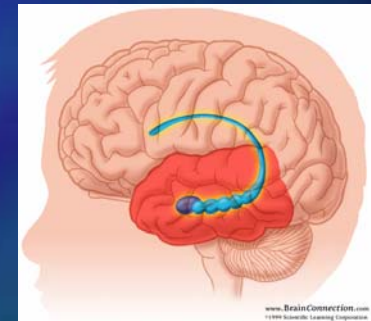

Diferenciální diagnostika kognitivního postižení

Vladimír Línek

10 -15% obyvatel vyspělých států starších 65 let trpí zjistitelným postižením intelektu a až u 5% z nich je toto postižení závažné do té míry, že postupně ztrácejí schopnost sebeobsluhy .

(Wang 1977).

Základní klinické dělení kognitivního postižení

ORGANICKÉ

epizodické poruchy

delirium

komože mozku

epilepsie

intoxikace

hypoperfuzs CNS

záněty CNS

transientní globální amnesie

normotensní hydrocephalus

kontuze, SDH

tumor CNS

metaboličká encefalopatie

CPM

nitrolební hypertense, pseudotumor cerebri

persistující postižení

demenciální syndromy

amnestické syndromy

izolované kognitivní postižení

PSYCHOGENNÍ

situačně specifické poruchy

„pseudodemence“ (deprese, SAS, kardiomyopatie ...)

Diferenciální diagnóza mezi organickou a psychogenní amnesií

amnesie:

ORGANICKÁ

PSYCHOGENNÍ

TYP

- GLOBÁLNÍ, ANTERO – RETROGRÁDNÍ

- SELEKTIVNÍ, RETROGRÁDNÍ

ÚZDRAVA

- NEKOMPLETNÍ

- KOMPLETNÍ

AMNESIE PRO EPIZODY

- ÚPLNÁ

- ČÁSTEČNÁ, SELEKTIVNÍ

**CHOVÁNÍ
+ KOGNICE**

- POSTIŽENÉ

- INTAKTNÍ

EMOČNÍ KOMPONENTA

- CHYBÍ

- PŘÍTOMNA

LOŽISKOVÝ NÁLEZ

- PŘÍTOMEN

- NEPŘÍTOMEN

Izolovaný kognitivně - exekutivní defekt, jako ložisková symptomatika:

Howard S. Kirshner: Behavioral Neurology;BH 2002:45-247

- fatická porucha
- alexie-agrafie
- apraxie
- agnozie
- postižení pravé hemisféry
- postižení frontálních laloků
- amnézie
- syndrom corporis callosi (dyskonekční)

Amnesie, jako ložiskový příznak

Pappezův okruh, hipokampální formace a její přilehlá kůra, fornix, dorsolaterální prefrontální komplexní okruh včetně frontobazálních jader, gyrus cinguli, corpora mammilaria a jejich spoje k přednímu a k dorsomediálnímu thalamu. Novější PET studie dále prokazují význam pravého prefrontálního a dolního parietálního kortexu, cuneu, precuneu a levé poloviny mozečku

Izolovaný kognitivní defekt - amnestický syndrom

většinou akutní začátek

■ **Transientní globální amnesie**

- hodiny - dny
- všechny kvality paměti
- v anamneze migrena
- nejčastěji ženy středního věku
- „spreading depression“
mediotemporální oblasti

■ **Syndrom Wernicke – Korsakoff**

- delirantní úvod s
okulomotorickou poruchou
- chronické onemocnění
- zjm. defekt epizodické paměti
- známky drobných hemoragií
zjm. v diencephalu + atrofie
crp.mammilare
- deficiencie thiaminu

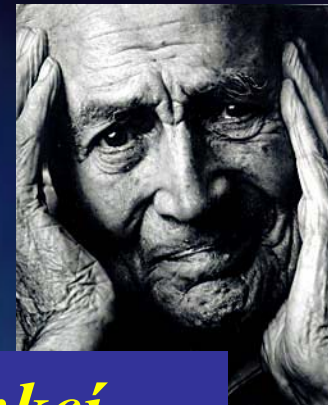
DEMENCE:

deteriorace dříve intaktních intelektuálních funkcí, způsobená difúzním onemocněním mozkových hemisfér (Wells 1977)

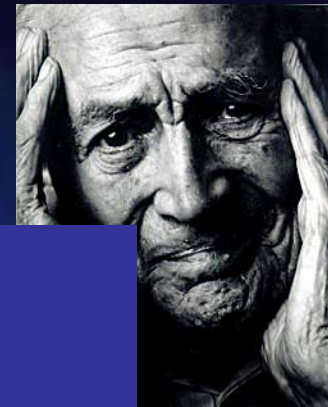

definice demence (MKN-10,DSM-IV)

- *porucha paměti a dalších kognitivních funkcí
(pokles intelektových funkcí z původně vyšší úrovně)*
- *změny osobnosti a chování*
- *postižení je na překážku každodenním činnostem
(práce, sociální život...)*
- *není porušeno vědomí, ani známky deliria*
- *chronicko – progresivní průběh*

poruchy nejčastěji napodobující demenci

- *věkově podmíněné poruchy paměti, benigní stařecká zapomětivost, MCI*
- *přechodné kognitivní poruchy doprovázející celkové onemocnění*
- *vedlejší účinky farmakoterapie*
- *deprese (GDS, Zungova škála)*
- *delirium*

Diferenciální diagnosa mezi demencí a deliriem

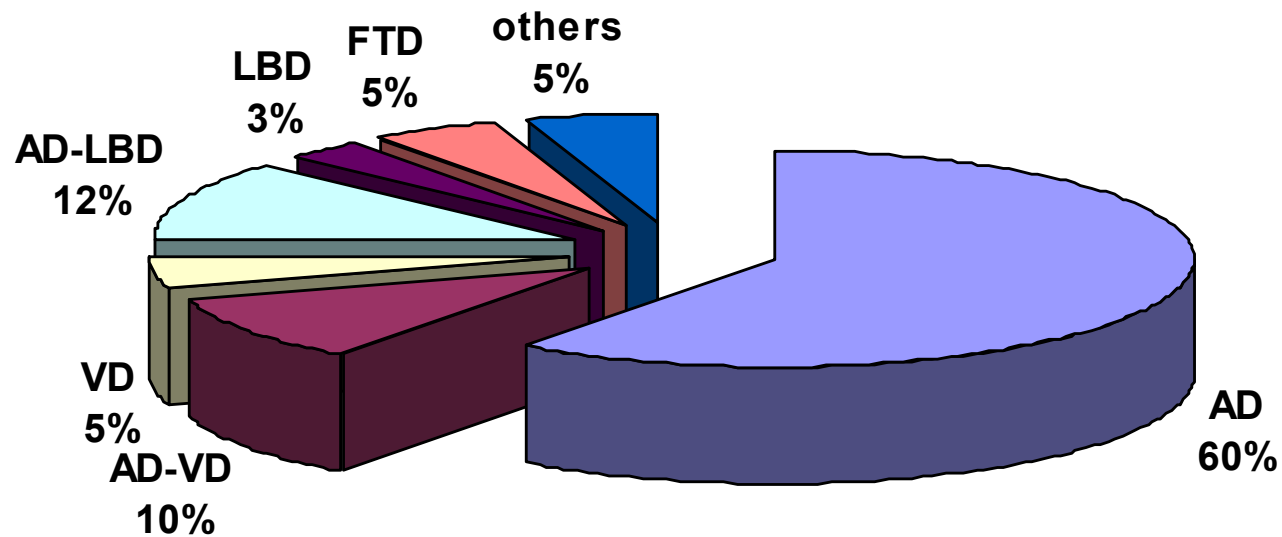
demence

- **PLÍŽIVÝ ZAČÁTEK**
- **CHRONICKÝ VÝVOJ**
- **PROGRESE V MĚSÍCÍCH, LETECH**
- **FLUKTUACE CHYBÍ, NEBO MÍRNÉ**
- **BEZ PORUCHY VĚDOMÍ ČI VIGILITY**
- **VĚTŠINOU BEZ DRAMATICKÝCH PSYCHOMOTORICKÝCH PROJEVŮ, AGITACE, AKUTNÍ DESORIENTACE**

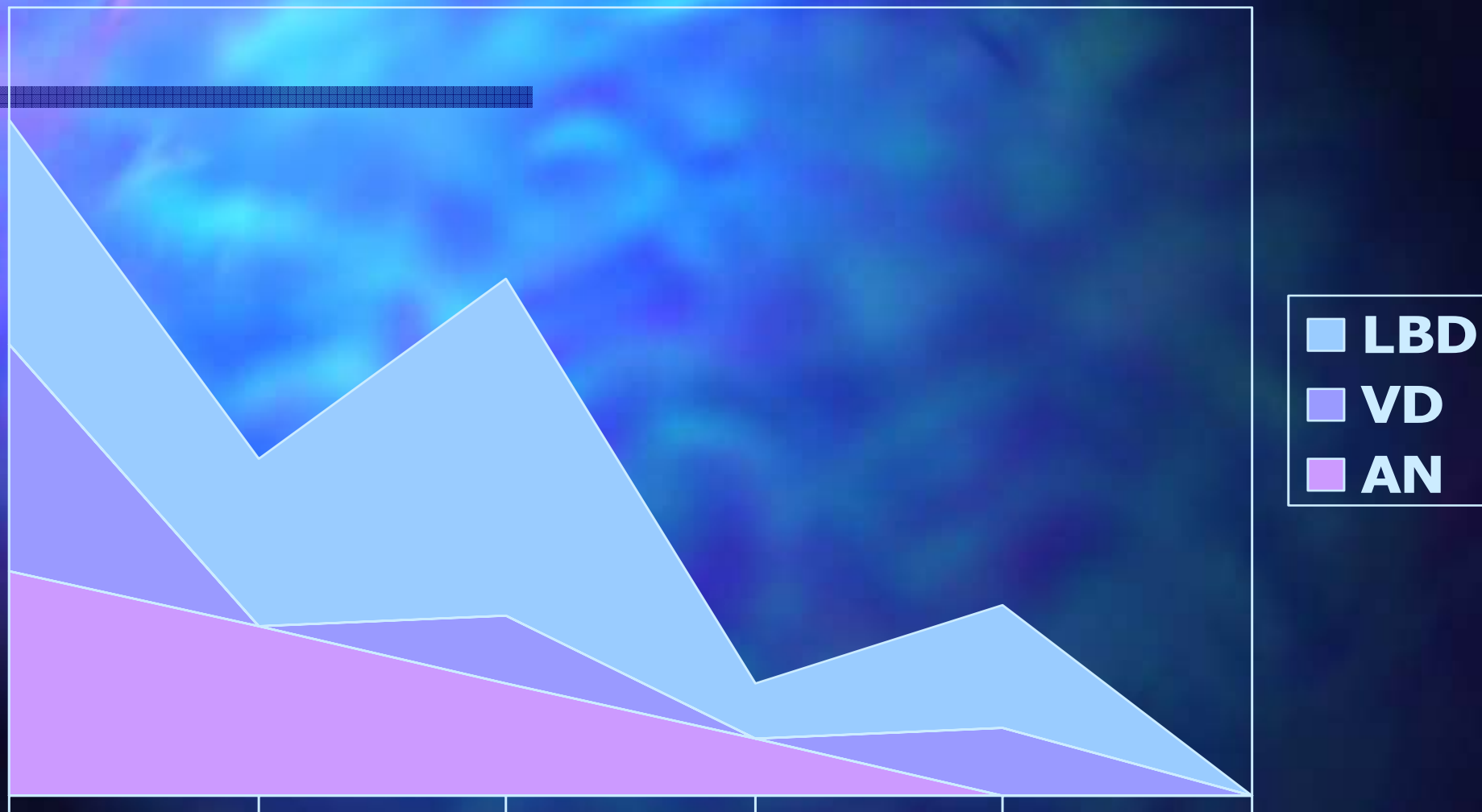
delirium

- **náhlý začátek**
- **akutní onemocnění**
- **progrese ve dnech, týdnech**
- **výrazné fluktuace**
- **kolísavá porucha vigility**
- **psychomotorická agitace**

Výskyt jednotlivých typů demence

Progrese kognitivní deteriorace

NINDS – AIREN kritéria pro vaskulární demenci (VD)

- Demence (ICD 10)
- Cerebrovaskulární onemocnění prokázané anamnezou, vyšetřením, nebo zobrazovacími technikami (CT, MRI)
- Tyto dvě diagnózy musí být závislé: časově – rozvoj demence do 3 měsíců po cévní příhodě, funkčně – fluktuující průběh, stupňovitá progresse

Pravděpodobná vaskulární demence:

- Časné poruchy chůze
- Časné pády
- Inkontinence moči
- Pseudobulbární syndrom
- Změny osobnosti a nálady

Možná vaskulární demence:

- Fokální neurologický nález nepotvrzený zobrazovací metodou
- Nepřítomnost časové závislosti mezi cévní příhodou a demencí
- Pomalý nástup, variabilní průběh, prokázané cerebrovaskulární onemocnění

Jistá vaskulární demence:

- Klinická kritéria pro VD
- Histopatologický průkaz
- Absence histologických změn typických pro Alzheimerovu nemoc nad rámec věku přiměřený
- Absence jiné choroby působící demenci

vaskulární demence

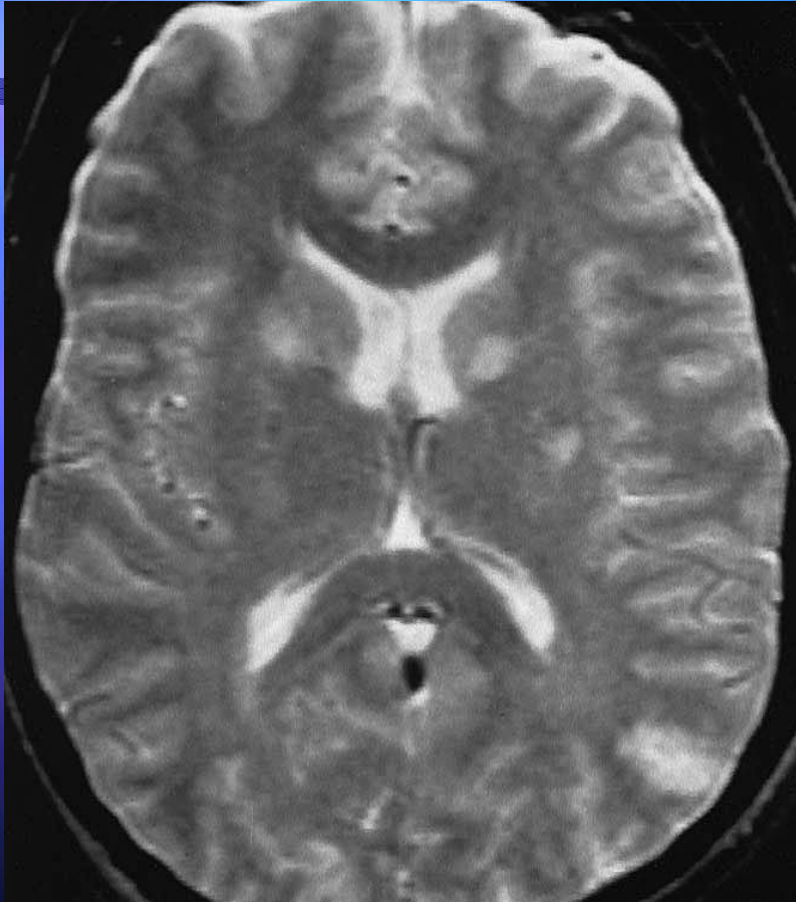
- nástup: náhlý (často CPM)
- progrese: stupňová
- klinika: stejné rizikové faktory, jako AN, ložisková symptomatika, častá skotomizace ošetř. lékaře somatickým stavem, lepší vstřípivost a horší exekutivita, než AN, veliká interindividuální variabilita (nejde o homogenní skupinu)
- častá deprese
- často omezená vyšetřitelnost pro afázii

vaskulární demence (etiologie)

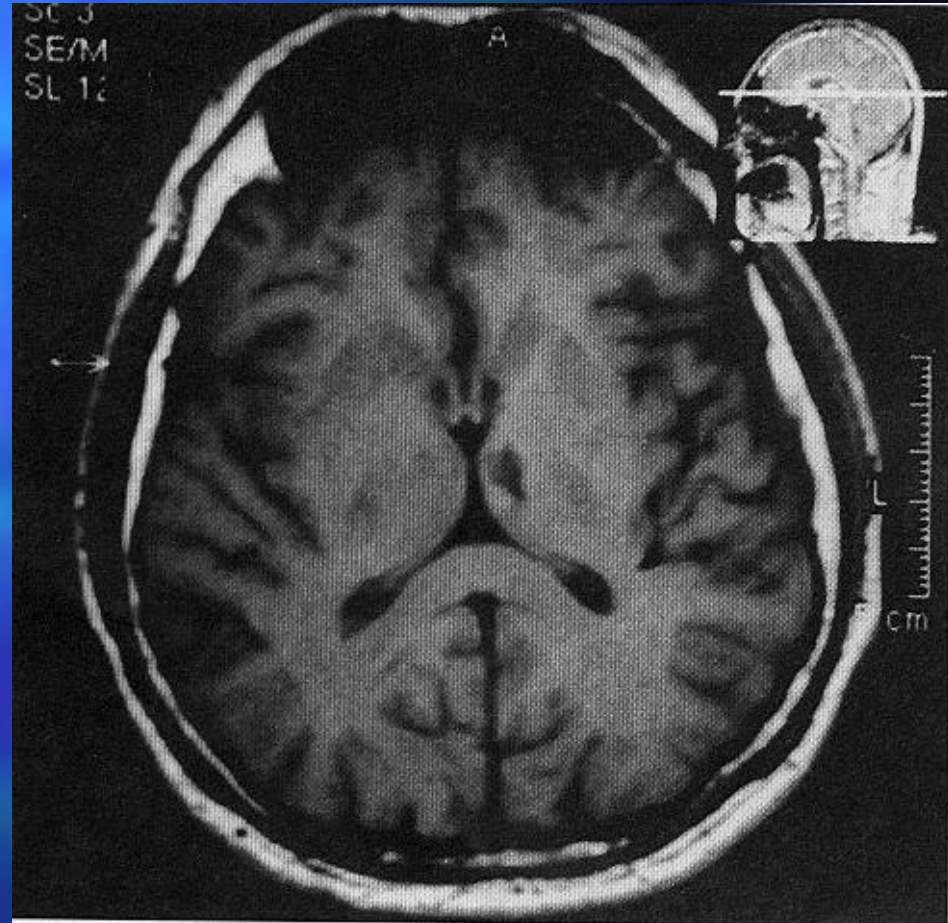
- vícečetné infarkty teritoriálních cév
- multiinfarktové postižení bílé hmoty
- demence při jediném strategicky uloženém infarktu (izolovaný kognitivní defekt ?)
- hypoxie a hypoperfuze mozku
- další mechanismy (krvácení, AVM, vaskulitis, kolagenoza, subakutní diencefalická angiopatie ...)

Vaskulární demence

multifokální postižení

strategicky uložený infarkt

cerebral autosome dominant arteriopathy, acut subcortical infarcts + leukopathy (CADASIL)

- AD, mutace 3.ch – notch 9(presenilin)
- nejčastěji 20-40 let
- migrenosní záchvaty
- “stroke like” záchvaty
- častá deprese
- progresivní demence subkortikálního typu
- MRI: difusní leukopatie a drobné infarkty bílé hmoty

kortikální demence

- normální PM tempo
- porušena spíše vstřípivost, než výbavnost paměti
- poruchy praxie, gnosie + dysfasie
- porucha vizuospaciální orientace
- osobnost rel. zachována
- méně často depresivita, než u jiných forem demence

KRITÉRIA PRAVDĚPODOBNÉ ALZHEIMEROVY NEMOCI (NINCDS/ADRDA)

- Demence prokázána klinickým vyšetřením (MMSE, ADAS, Wechsler-R)
- postižení dvou a více kognitivních oblastí
- progresivní zhoršování paměti a ostatních kognit. funkcí
- nepřítomnost poruch vědomí
- nástup mezi 40 - 90 lety života s maximem 65 let
- nepřítomnost systémových onemocnění a dalších chorob mozku, které mohou vést ke zhoršování paměti a kognice

mediotemporální atrofie (srovnání s normou)

normální nález

atrofie

nemoc s Lewyho tělísky

- nástup: postupný, nebo náhlý, často nesprávně hodnocen, jako delirium
- progrese: kolísání kognitivního stavu
- průběh: kratší, než AD
- klinika: demence (často první příznak), zrakové halucinace (Mc Keith 98), Parkinsonismus, vegetativní dysfunkce, časté pády, synkopy
- **CAVE neuroleptika !**

frontotemporální demence

- Soubor příčin, postihující frontální laloky
(frontotemporální degenerace s Parkinsonismem, demence při Motor neuron disease, m. Pick ...)
- nástup: plíživý, nejčastěji 50-60 let
- progrese: pomalá
- klinika: časné změny osobnosti, soc. a emoční kontroly, afázie, mutismus, amimie, stereotypie, delirogení vliv kognitiv
- **ČASTÁ ZÁMĚNA ZA DEPRESI !**

Prefrontální symptomatika

- echopraxie - opakování viděného pohybu,
- echolalie opakování slyšeného,
- ztráta rozlišování libých a nelibých podnětů,
- deliberace obživného a sexuálního pudu - bulimie, moriatické vtipkování, osahávání personálu, obnažování, masturbace,
- puerilismus - „dětské“ chování s vkládáním předmětů do úst,
- emocionální inkontinence až ztráta sociální sebekontroly.
- neschopnost abstraktního myšlení, která se projevuje např. neschopností úsudku (výklad přísloví),
- neschopnost plánování a anticipace,
- poruchy pozornosti, krátkodobé a recentní paměti.

subkortikální demence

- bradyfrenie
- perseverace
- porušena spíše výbavnost, než vstípnost paměti
- exekutivní dysfunkce
- řečové, vizuospaciální funkce a osobnost rel. zachovány
- motorické příznaky prim. Onemocnění
- častá doprovázející deprese

Chorea +

Huntingtonova chorea

- 4-7/ 100.000, 30- 45 let (ale i juvenilní formy)
- klinika: demenci předchází hybná porucha - choroatetoidní dyskinesy, deprese, psychotické projevy
- konfliktní terapie (neuroleptika)
- AD (mutace - p.4 - CAG tripletty)
- Dif.dg: m.Wilson, SLE, hepatolentikulární degenerace, neuroakantocytosa, Hallervorden-Spatz

Parkinsonismus +

- Parkinsonova nemoc s demencí (cca 20%PN)
- kortiko-bazální degenerace
- progresivní supranukleární obrna
- multiple system atrophy

Skupina chorob se společnými znaky:

*Parkinsonismus bez tremoru,
subkortikální demence
další charakteristické
neurologické abnormality
překrývání syndromů*

progresivní supranukleární obrna

(Still, Richardson, Olszewski)

- extrapyramidový syndrom, subkortikální demence
- instabilita, pády
- bulbární symptomatika
- porucha vertikálního pohledu
- "apraxie víček", blefarospasmus
- neodpovídavost na levodopu

kortiko-bazální degenerace

- asymetrická směs pyramidové a Parkinsonské symptomatiky
- asymetrická apraxie
- asymetrická hypesthesie
- myoklonus
- časná a závažná porucha chůze
- demence - jako úvodní příznak

multiple system atrophy

(Shy -Drager)

- autonomní dysfunkce (hypotense, ortostázy, pády .....
- mozečkový syndrom
- syndrom spánkové apnoe
- supranukleární porucha horizontálního (!) pohledu
- subkortikální demence
- neodpovídavost na levodopu

Kognitivní organické poruchy s prokázaným cholinergním defektem

- **Alzheimerova nemoc**
- **Nemoc s Lewyho tělísky**
- **Parkinsonova nemoc**
- **Frontotemporální demence (Spiegel 2002)**
- **Multiinfarktová demence (Kalaria 1999)**

Kognitivní organické poruchy s pozitivním efektem inhibitorů cholinesterázy

- **Alzheimerova nemoc**
- **Nemoc s Lewyho tělísky**
- **Parkinsonova nemoc**
- **Multiinfarktová demence (Erkinjuntti 2002)**
- **Roztroušená skleróza (Freo 2002)**
- **Kraniocerebrální trauma, Iatrogenní mnestické poruchy (?) (Freo 2002)**

Kognitivní organické poruchy s negativním efektem inhibitorů cholinesterázy

- **Frontotemporální demence (Chow 2002)**

- **Efekt inhibitorů cholinesterázy na kognitivní činnost se může lišit dle sledovaného parametru.**

J Neurosci 2002 Feb 1;22(3):1171-6

Competition between memory systems: acetylcholine release in the hippocampus correlates negatively with good performance on an amygdala-dependent task.

McIntyre CK, Pal SN, Marriott LK, Gold PE.

- **Nikoli u všech onemocnění s centrálním cholinergním defektem inhibitory cholinesterázy zlepšují kognitivně – behaviorální stav.**

Am J Alzheimers Dis Other Dement 2002 Sep-Oct;17(5):267-72

Goals in symptomatic pharmacologic management of frontotemporal lobar degeneration.

Chow TW, Mendez MF.

- **Některé skupiny demenciálních onemocnění jsou heterogenní s různou mírou cholinergního deficitu.**

(vaskulární demence, kraniocerebrální trauma, roztroušená skleróza)

Reference u non - Alzhaimerských demencí jsou dosud málo ověřené a u řady potenciálně léčitelných onemocnění chybí (Huntingtonova nemoc, Supranukleární obrna, Kortiko-bazální degenerace, OPCD apod.)

Indikační kritéria kognitivní rehabilitace

1) Lehké kognitivní postižení výhradně, nebo převážně funkční

2) Izolovaný kognitivní defekt organického původu

3) Přejídné globální kognitivní postižení s předpokládanou remisí

a) úplnou.....

b) **neúplnou**.....

4) Organické reziduum

a) **lehké**.....

b) **střední**.....

c) **těžké**.....

5) Demence v progresi

a) **iniciální**.....

b) **pokročilá**.....

c) **terminální**.....

6) Pseudodemence (deprese, psychoza, únavový syndrom, poruchy spánku ...)

Péče o pacienta s kognitivní poruchou je multidisciplinární povahy, k jejímž základním součástem patří

neurologické vyšetření

